



УДК 347.951

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-467-480](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-467-480)

Мелех Любомира Володимирівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін, Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, вул. Городоцька, 26, м. Львів, 79007, тел.: (032) 258-63-25, <https://orcid.org/0000-0003-2936-8426>

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Анотація. У статті розглядається проблематика питань, пов'язаних з правосуб'єктністю учасників цивільних та господарських правовідносин на стадії виконавчого провадження. Ефективність захисту права суб'єкта правовідносин полягає у справедливому та неупередженому застосуванні норм цивільного та господарського процесуального закону під час вирішення цивільної чи господарської справи судом, а також у процесі виконання ухваленого судового акта.

Особлива увага звертається на те, що становлення та розвиток інституцій правової держави є неможливими без реалізації конституційного принципу судочинства - обов'язковості судових актів, тобто поширення дії їх на визначені категорії суб'єктів.

Саме у Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи №1787 від 26 січня 2011 року «Виконання рішень Європейського суду з прав людини» [1] зазначається існування основних системних недоліків, що викликають велику кількість повторюваних висновків стосовно порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2], а це серйозно підриває верховенство права. В Україні, ці проблеми пов'язані, зокрема, з хронічним невиконанням судових актів національних судів.

Акцентується увага на тому, що в Україні однією з причин неналежного виконання судових рішень є відсутність всеохоплюючого законодавчого регулювання правового статусу учасників правовідносин на стадії виконання судового акта. Досліджуючи правову природу правосуб'єктності учасників цивільного та господарського процесу в контексті трансформації прав і обов'язків учасників із стадії судового розгляду цивільної та господарської справи на стадію виконання судового акту, дозволяє прослідкувати єдиний правозахисний зміст завдань та функцій цивільного та господарського процесу.



Визначивши правовий статус суб'єктів правовідносин на стадії виконання ухвали суду у цивільному та господарському процесі забезпечується моделювання шляхів ефективної взаємодії учасників цивільного та господарського процесу стосовно реалізації змісту ухвали, втілення гарантій виконання судового акта, формування належної практики правозастосування норм-декларацій, що визначають повноваження суб'єктів.

Ключові слова: правосуб'єктність, виконання, виконавче провадження, ухвала суду, виконання рішень, стягувач, боржник, суд, приватний виконавець, державний виконавець.

Melekh Liubomyra Volodymyrivna Candidate of Law, Associate Professor, professor of the department of economic and legal disciplines of the Institute of Law, Lviv State University of Internal Affairs, Horodotska St., 26, Lviv, 79007, tel.: (032) 258-63-25, <https://orcid.org/0000-0003-2936-8426>

LEGAL ENTITY OF PARTICIPANTS IN CIVIL AND ECONOMIC LEGAL RELATIONS AT THE STAGE OF EXECUTIVE PROCEEDINGS

Abstract. The article examines the problems of issues related to the legal personality of participants in civil and economic legal relations at the stage of executive proceedings. The effectiveness of the protection of the right of the subject of the legal relationship consists in the fair and impartial application of the norms of the civil and economic procedural law during the resolution of a civil or economic case by the court, as well as in the process of the execution of the adopted judicial act.

Special attention is drawn to the fact that the formation and development of the institutions of the rule of law are impossible without the implementation of the constitutional principle of judicial proceedings - the binding nature of judicial acts, i.e. the extension of their effect to certain categories of subjects.

It is in the Resolution of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe No. 1787 of January 26, 2011 "Execution of the decisions of the European Court of Human Rights" [1] that the existence of the main systemic shortcomings is noted, which cause a large number of repeated conclusions regarding the violation of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms [2], and this seriously undermines Rule of Law. In Ukraine, these problems are related, in particular, to the chronic non-execution of judicial acts of national courts.

Attention is focused on the fact that in Ukraine one of the reasons for the improper execution of court decisions is the lack of comprehensive legislative regulation of the legal status of participants in legal relations at the stage of execution



of a court act. Investigating the legal nature of the legal personality of participants in civil and economic proceedings in the context of the transformation of the rights and obligations of participants from the stage of judicial review of a civil and economic case to the stage of execution of a judicial act allows us to trace the unified human rights content of tasks and functions of civil and economic proceedings.

Having determined the legal status of the subjects of legal relations at the stage of execution of the court decision in the civil and economic process, modeling of the ways of effective interaction of the participants in the civil and economic process in relation to the implementation of the content of the decision, the realization of guarantees of the execution of the judicial act, the formation of the proper practice of law enforcement of the norms-declarations that determine the powers of sub objects

Keywords: legal personality, execution, enforcement proceedings, court decision, execution of decisions, debt collector, debtor, court, private executor, state executor.

Постановка проблеми. Доктринальна характеристика потрібна проблемам правосуб'єктності учасників стадії виконання ухвали суду, юридичної природи прав і обов'язків суб'єктів виконання ухвали. Правова доктрина містить прогалину поряд із проведеними комплексними теоретичними дослідженнями правовідносин на стадії виконання рішення суду у виконавчому провадженні, стосовно визначення суб'єктного складу відносин в процесі виконання ухвали суду у цивільному чи господарському процесі, як особливого виду судового рішення.

Правової характеристики вимагає проблеми поширення законної сили і обов'язковості ухвали суду на осіб, які не є учасниками цивільного чи господарського процесу під час розгляду тієї чи іншої справи, класифікації суб'єктів виконання ухвали, а також необхідним є визначити способи реформування системи виконання судових актів в Україні.

Дослідження учених-процесуалістів сучасності спрямовані на тлумачення можливості поширення наслідків набрання законної сили судовим актом на суб'єктів правовідносин, через призму набрання ним законної сили, також зараз акцентується увага на визначенні меж дії рішення суду.

Наголошуючи на відмінності рішення суду від ухвали, як виду судових актів, вважаю за потрібне, провести наскрізний аналіз поглядів науковців щодо кола прав та обов'язків суб'єктів, на які поширюється законна сила рішення суду, застосувати аналогію і порівняти коло суб'єктів, на права та обов'язки яких впливають рішення та ухвали суду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз правового статусу суб'єктів виконання рішення суду здійснено Фурсою С.Я., Щербак С.В.,



Вербою-Сидор О.Б., Гавріком Р.О. [3]. Предметом вказаних теоретичних напрацювань зазначених науковців стали: адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні, законна сила рішення суду у цивільній справі, організаційно-правові засади діяльності органів Державної виконавчої служби України, роль суду у виконавчому провадженні.

Проблеми правового статусу суб'єктів правовідносин на стадії виконання судових актів, знаходять своє відображення у дослідженнях Щербак С.В. (права і обов'язки учасників виконавчого провадження) [4], Верби-Сидор О.Б. (зміст правосуб'єктності суду) [5], Мельник Я.Я. (правова природа обов'язків учасників цивільного процесу на стадії виконання судового рішення) [6]. Не зважаючи на широке обговорення проблем суб'єктного складу правовідносин на стадії виконання судового акта, правовий статус учасників цивільного та господарського процесу на стадії виконання ухвали суду, як виду судового рішення, у джерелах науки цивільного та господарського процесу не відображений.

Мета статті – проаналізувати правосуб'єктність учасників цивільних та господарських правовідносин на стадії виконавчого провадження із врахуванням практики застосування чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Гаврік Р.О., дослідживши зміст законної сили судових актів, вказує, що правова дія індивідуального правового акту стосується лише учасників цивільних чи господарських правовідносин. Правовідношення між ними, вирішене ухваленим рішенням суду, так і законна сила, як взаємозв'язок правової дії та остаточності рішення суду, поширюється тільки на осіб, що брали участь у справі, — сторін та третіх осіб, та лише на спірне правовідношення між ними, вирішене ухваленим рішенням суду [3].

Правова доктрина зводиться до визначення і правової характеристики суб'єктів виконавчого провадження, залишаючи поза увагою можливість реалізації судових актів без участі Державної виконавчої служби і приватних виконавців.

Наука цивільного та господарського процесу обґрунтовує проблему віднесення суду до суб'єктів правовідносин на стадії виконання судового рішення. Не дослідженим у зазначеному розрізі є правовий статус суду і на стадії реалізації ухвали. Із огляду на відсутність досліджень з приводу участі суду на стадії виконання ухвали, вважаю, проаналізувати підходи до тлумачення правового статусу суду на стадії виконання рішення суду, за результатами якого провести аналогію і здійснити порівняння з правовим статусом суду на стадії виконання ухвали, як виду судових актів.

На завершальному етапі захисту прав та інтересів осіб завдання суду є своєрідні, що відображає функціональну самотійність виконання рішень та



цілком відповідає завданням, а також меті цивільного та господарського судочинства.

Щербак С.В. не відносить суд до учасників виконавчого провадження, оскільки суд не може вже брати участь у процесі виконання рішення і має діяти лише в межах цивільного чи господарського процесуального права, а не норм законодавства про виконавче провадження. Разом із цим, Щербак С.В. обґрунтовує висновок про те, що роль суду у виконавчому провадженні обумовлена не його участю у ньому, а впливає із тих повноважень, що надають йому право впливати на виконавче провадження, а саме особливої зовнішньої контрольної функції, що здійснюється при оскарженні рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця у суді, у випадку звернення заінтересованої особи за захистом, зв'язком між рішенням або ухвалою суду та виконанням їх, що зумовлюють особливий зв'язок між діяльністю суду та Державної виконавчої служби, між Цивільним, Господарським процесуальним кодексом та Законом України «Про виконавче провадження» [4].

Верба-Сидор О.Б. вказує, що передбачена законом потенційна можливість реалізації судом своїх повноважень на стадії виконання є важливою гарантією законності в процесі поновлення прав осіб, оскільки суд ухвалює найважливіші процесуальні рішення у процесі виконання, наділений контрольними повноваженнями щодо законності діянь державного виконавця, діє в межах цивільної процесуальної форми [7, с. 25-26].

Особливістю суб'єктного складу процесуальних правовідносин у виконавчому провадженні є процесуальна співпраця суду, який виконує головну роль в ухваленні найважливіших процесуальних рішень у процесі виконання, та державного виконавця, в результаті якого забезпечується захист прав осіб [5, с. 19].

Проводячи аналогію положень зазначеної правової доктрини стосовно визначення правового статусу суду на стадії виконання рішення, зазначу те, що у процесі виконання ухвали суду, постановленої за правилами цивільного чи господарського судочинства, суд може бути як безпосереднім суб'єктом виконання ухвали (ухвала про судове доручення, ухвала про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції) так і суб'єктом, що сприяє виконанню ухвал (вжиття заходів стосовно приведення до виконання ухвал, які стосуються стягнення майна та грошових коштів, забезпечення контролю за виконанням ухвал про стягнення, витребування доказів, окремих ухвал суду).

Практику впровадження інституту приватних виконавців в Україні, вважаємо правильною. Разом із тим, в ЗУ «Про виконавче провадження» визначено категорії виконавчих документів, що підлягають до виконання виключно державними виконавцями, до них відносять рішення про відібрання



та передання дитини, встановлення побачення із нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною; рішення, за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону; рішення, за якими стягувачами є держава, державні органи; рішення, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету; рішення адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини; рішення, які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності; рішення про виселення та вселення фізичних осіб; рішення, за якими боржниками є діти або фізичні особи, що визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена; рішення про конфіскацію майна.

Такий підхід до виокремлення суб'єкта виконання вважаю правильним, також, звертаю увагу, що із метою запобігання зловживанням зі сторони суб'єктів примусового виконання, доцільним є запровадження механізму державного контролю за роботою органів примусового виконання, зокрема й приватних виконавців, встановивши механізм оскарження їх дій не лише шляхом звернення до суду, а й можливістю адміністративного оскарження рішень та дій приватного виконавця.

Однак, на мою думку, нова редакція ЗУ «Про виконавче провадження» не вирішує встановлених та проаналізованих проблем реалізації ухвал суду цивільному чи господарському процесі. Зокрема, не встановлено порядку, способу виконання ухвал про забезпечення доказів і ухвал про тимчасове вилучення доказів, що обумовлює необхідність подальшого теоретичного дослідження цих проблем, а також оптимізацію законодавства у даній сфері.

Сучасна правова доктрина визначає поняття «правовий статус», як систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві, обумовлюючи структуру правового статусу особи у вигляді правосуб'єктності, прав, свобод, обов'язків та відповідальності учасника правовідносин, як елементів правового статусу [8].

Відносно правосуб'єктності, як передумови участі суб'єкта у правовідносинах, то загальна теорія права визнає, що умовою участі особи у правовідносинах є правоздатність, а умовою її здійснення виступає дієздатність. Верба-Сидор О.Б. зазначає, що процесуальну правоздатність не можна відокремлювати від процесуальної дієздатності, бо неможливо розглядати поняття «правоздатність» та «дієздатність» лише як окремі



властивості суб'єкта правовідносин, а потребується узагальнююче поняття, яким стала правосуб'єктність. Наводячи формулу правосуб'єктності, Верба-Сидор О.Б. зазначає, що правосуб'єктність включає здатність нести і здійснювати права та обов'язки [5, с. 75-78].

Зайчук О.В. та Оніщенко Н.М. класифікують правосуб'єктність на загальну і спеціальну (галузеву) правосуб'єктність, під якою розуміють здатність мати комплекс прав та обов'язків у межах галузевого режиму регулювання [9, с. 233].

Обґрунтовуючи доцільність виділення галузевої правосуб'єктності, зазначаю, що галузева правосуб'єктність учасників правовідносин на стадії виконання ухвали суду наділена є своїми особливостями із огляду на обсяг та специфіку прав і обов'язків, що виникають у суб'єктів даних правовідносин, та такі права та обов'язки суттєво розрізняються залежно від об'єкта правовідносин. Наприклад, на стадії виконання ухвали про судове доручення чи про направлення справи для розгляду за підсудністю між органами судової влади виникають особливі правовідносини, що включають елементи адміністративних та інших правовідносин та тягнуть за собою виникнення особливих прав та обов'язків суб'єктів таких правовідносин (зокрема, суд, якому направлено справу для розгляду зобов'язаний її прийняти, спори про підсудність не допускаються). Тому, правосуб'єктність потрібно поділяти на загальну та спеціальну (галузеву).

Порівнюючи ознаки зазначеної класифікації із змістом правосуб'єктності учасників цивільного чи господарського процесу на стадії виконання ухвали суду, приходжу до висновку, що правосуб'єктність суб'єктів, що беруть участь у процесі виконання ухвали суду, є спеціальною і визначається сукупністю прав і обов'язків, що може мати учасник стадії виконання судового акта у відповідності із чинним процесуальним законодавством. Зміст правосуб'єктності, як здатність та можливість бути суб'єктом правовідносин, мати процесуальні права і обов'язки та реалізовувати їх в своїй поведінці.

Учений Перепелиця А.І., дослідивши засади діяльності органів примусового виконання судових рішень, зазначає, що неможливо, щодо громадян, пов'язувати правосуб'єктність у виконавчому провадженні з моментом їхнього народження, у зв'язку з тим, що це лише складова правосуб'єктності у виконавчому провадженні, пов'язана з правоздатністю. У виконавчому провадженні правосуб'єктність завжди буде індивідуальною залежно від тієї ролі, в якій виступатиме суб'єкт у виконавчих правових відносинах [10, с.15-17].

Вінциславська М.В. обмежує процесуальну правоздатність юридичних осіб на стадії виконання судових актів умовами можливості оплати боргу або



наявності активів для погашення заборгованості [11, с. 15]. На нашу думку, такий підхід не може знаходити своє поширення на процедуру виконання ухвал суду, а також судових актів в частині вирішення питання про немайнові права суб'єктів правовідносин. На підставі аналізу наведених позицій науковців, резюмуємо, що правосуб'єктність учасників цивільного процесу на стадії виконання ухвали суду включає цивільну процесуальну правосуб'єктність та, в ряді випадків, тісно перетинається із правосуб'єктністю учасників виконавчого провадження.

У той же час, згідно ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про виконавче провадження» [12] неповнолітні та особи, визнані судом недієздатними, реалізують свої права та виконують обов'язки, пов'язані з виконавчим провадженням, відповідно до вимог закону. Бланкетна диспозиція зазначеної правової норми не вказує конкретний законодавчий акт, на який здійснюється посилання, хоча цивільна дієздатність (визначена ст. 25 ЦК України) та цивільна і господарська процесуальна дієздатність (встановлена ст.ст. 46, 47 ЦПК України, ст. 44 ГПК України,) [13] частково відрізняються. Разом із тим, системне тлумачення норм ЗУ «Про виконавче провадження», ЦПК України та ГПК України дозволяє стверджувати про тотожність змісту правосуб'єктності сторін виконавчого провадження та учасників судового розгляду справи, адже учасник цивільного процесу не може бути позбавлений права участі у правовідносинах з приводу виконання судового акта винесеного у процесі чи за результатами розгляду цивільної справи.

Тому, за загальним правилом правоздатність суб'єктів правовідносин на стадії виконання ухвали суду виникає із моменту народження фізичної особи та моменту державної реєстрації юридичної особи; дієздатність – із моменту досягнення фізичною особою повноліття і моменту державної реєстрації юридичної особи; неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки на стадії виконання ухвали суду у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь.

На мою думку, правосуб'єктність учасників цивільного чи господарського процесу на стадії виконання ухвали суду є близькою до цивільної чи господарської процесуальної правосуб'єктності учасників судового розгляду справи, однак включає власні специфічні характеристики.

Зазначена позиція обґрунтовується наділенням учасників виконання ухвали цивільно-процесуальними правами та обов'язками, які визначені Цивільним процесуальним кодексом України. Наприклад, обов'язок суб'єкта щодо надання доказів за ухвалою про їх витребування визначений ст. 84 ЦПК України, яка встановлює порядок виконання такої ухвали та наслідки



ухилення від її виконання; обов'язок виконання ухвали про привід визначений ст. 147 ЦПК України, норми якої передбачають суб'єкта та спосіб виконання такої ухвали. Водночас, порядок проведення розшуку боржника, відповідача або дитини встановлений не тільки ЦПК України, а і підзаконними нормативно правовими актами, які передбачають не тільки цивільні процесуальні права та обов'язки суб'єктів, а й адміністративні.

Отже, правосуб'єктність учасників цивільного чи господарського процесу на стадії виконання ухвали суду попри наближеність до цивільної процесуальної правосуб'єктності учасників судового розгляду справи утворює комплексне специфічне поєднання наявності та здійсненності прав та обов'язків різної галузевої спрямованості.

Верба-Сидор О.Б. вважає, що комплекс норм, що регулюють процедуру виконання судового рішення, включає норми різної галузевої приналежності, які визначають міру належної та допустимої поведінки учасників судочинства, а зміст такої поведінки, за юридичною природою, окреслюється відповідним процесуальним обов'язком, що міститься фактично у кожному задіяному у процесі виконання рішення джерелі права, тобто у процедурних чи процесуальних нормах [14].

Із зазначеним твердженням погоджуємось в повному обсязі, водночас, звертаємо увагу, що вказана теза знаходить своє відображення і в частині правовідносин, які виникають на стадії виконання ухвали суду, адже автором доведено, що у зв'язку із специфікою виконання зазначених судових актів, в ході їх реалізації переплітаються як матеріальні, так і процесуальні права та обов'язки суб'єктів правовідносин. Варто зазначити, що правовідносини на стадії виконання ухвали суду є логічним продовженням правовідносин між сторонами у суді, проте, виникають на іншому рівні і регламентуються, частково, відмінним законодавством.

Мельник Я.Я. наголошує на необхідності відмежування процесуальних та процедурних обов'язків учасників цивільного чи господарського процесу на стадії виконання судового акта. Зокрема, до процесуальних обов'язків науковець відносить: надання зразків для проведення експертизи, реагування на постановлення окремої ухвали, процедурними науковець визначає обов'язки, які виникають у процесі реалізації судового рішення у виконавчому провадженні [15].

Із урахуванням специфіки ухвали, як виду судового рішення, обов'язки учасників цивільного чи господарського процесу на стадії виконання ухвали суду є, здебільшого, процесуальними, хоча в частині виконання ухвал органами державної виконавчої служби учасники несуть процедурні права та обов'язки.



Особливістю прав та обов'язків на стадії виконання ухвали, на відміну від стадії виконання рішення суду, полягає у специфіці їх виникнення – права та обов'язки суб'єктів виконання ухвали виникають, в переважній більшості, в процесі судового розгляду справи, а не після її вирішення судом (за винятком ухвал про припинення провадження про справі).

Мельник Я.Я. звертає увагу, що обов'язки учасників процедури виконання судового акта розрізняються за імперативними чи диспозитивними засадами, причини яких впливають з огляду на статус учасника цивільного процесу, строки, порядок та форму виконання[6].

Таким чином, права та обов'язки учасників цивільного процесу, які безпосередньо пов'язані із стадією виконання ухвали суду, виникають на підставі здійснення процесуальних повноважень суду та є окремим елементом системи юридичних обов'язків, що спрямовані на реалізацію гарантій виконання завдань та функцій цивільного процесу.

В контексті правового статусу суб'єктів виконання судових актів, звертаємо увагу на проблеми правозастосування положень ст. 442 ЦПК України, ст.334 ГПК України[15] та ч. 5 ст. 15 ЗУ «Про виконавче провадження» щодо процесуального правонаступництва, питання про яке вирішується ухвалою суду.

Згідно ч. 5 ст. 442 ЦПК України у випадку необхідності заміни боржника чи стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження, суд, за клопотанням сторін, має право постановити відповідну ухвалу. Вважаючи позитивними вказані нововведення, моделюємо ситуацію щодо необхідності заміни стягувача або боржника в ухвалі суду про затвердження мирової угоди. Діючий ЦПК України відносить ухвалу про затвердження мирової угоди до виконавчих документів (виконавчий лист на її виконання не видається), водночас, ст. 442 ЦПК України передбачає можливість заміни стягувача або боржника у виконавчому листі (а не у виконавчому документі). Таким чином, сторін мирової угоди позбавлено можливості заміни стягувача або боржника у ній, в разі невиконання угоди в добровільному порядку та вибуття однієї із сторін вказаної угоди. З огляду на наведене, доцільно замінити у ч. 5 ст. 442 ЦПК України термін «виконавчий лист» на «виконавчий документ, що виданий судом» та передбачити, що у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому документі до відкриття виконавчого провадження, суд, за заявою заінтересованої особи, замінює таку сторону її правонаступником.

Зазвичай, позивач, як сторона цивільного процесу, виступає стягувачем на стадії виконання судового рішення, а відповідач – боржником. Зазначена закономірність не в повній мірі поширюється на правовий статус суб'єктів виконання ухвали, як виду судового рішення. Зокрема, виконання ухвали суду



про затвердження умов мирової угоди не обмежує можливість сторін одночасно нести права та обов'язки боржника та стягувача.

Аналогічна практика виконання прослідковується на стадії реалізації ухвали про залишення позовної заяви без розгляду (у випадку вирішення питання про розподіл судових витрат), ухвали про поворот виконання, ухвали про визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню та стягнення безпідставно одержаного стягувачем майна. Штефан М.Й. зазначає, що участь сторін цивільного процесу на стадії виконання судового акта об'єднує ознака юридичної заінтересованості у виконанні, яка визначає участь суб'єкта у виконанні, зважаючи на прагнення захистити свої права чи права інших осіб [16].

Харитонов Є.О. поділяє юридичну заінтересованість у виконанні на матеріально-правовий та процесуальний (процедурний) аспект, причому, матеріально-правова заінтересованість полягає у захисті власних суб'єктивних прав та інтересів у виконанні (особистий характер юридичної заінтересованості), що передбачає отримання за результатами виконання для себе певного блага чи, відповідно, недопущення безпідставного позбавлення особи цього блага; процесуальна заінтересованість передбачає прагнення отримати певний процесуальний (процедурний) результат діяльності суб'єкта примусового виконання щодо виконання рішення визначеного законом [17].

Особливість суб'єктного складу правовідносин на стадії виконання ухвали суду, передбачає виконання процесуальних обов'язків суб'єктами, які не є учасниками судового розгляду конкретної справи. Наприклад, суд може зобов'язати правоохоронні органи забезпечити привід свідка або боржника шляхом включення відповідних положень до ухвали про привід; витребувати докази в органів державної влади, фізичних та юридичних осіб, попередивши їх про відповідальність за ненадання доказів.

Щербак С.В. пропонує законодавчо регламентувати обов'язкову участь працівників органів внутрішніх справ при виконанні рішень, пов'язаних із входженням державного виконавця до жилих та нежилих приміщень боржника, коли власник чинить опір, а також під час проведення опису майна [18, с. 197].

Погоджуючись із пропозицією науковця, вказуємо, що доцільним є внесення змін та доповнень до ЗУ «Про виконавче провадження», якими деталізувати порядок залучення працівників органів внутрішніх справ до проведення виконавчих дій; форму, зміст та строк оформлення подання державного виконавця про залучення працівників органів внутрішніх справ; відповідальність керівника відділу поліції за невиконання подання державного виконавця про залучення працівників органів внутрішніх справ під час проведення виконавчих дій.



Досліджуючи правовий статус учасників стадії виконання судового акта, звертаємо увагу на особливу правову природу прав та обов'язків виконавця: з одного боку державний чи приватний виконавець є посадовою особою та перебуває на державній службі або здійснює незалежну професійну діяльність, з іншого – процесуальною фігурою, яка уповноважена забезпечувати виконання судового акта.

Висновки. Не вдаючись до загальної характеристик прав, обов'язків і повноважень державного та приватного виконавця, звертаю увагу на необхідність виокремлення гарантій діяльності суб'єктів виконання судових актів, що включають функціонування міжгалузевих правових зв'язків, які забезпечують виконання судових рішень, обов'язок суб'єктів виконання здійснювати надані повноваження у точній відповідності із законом та не допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб, забезпечення контролю за реалізацією владних повноважень, наявність права на оскарження дій чи бездіяльності суб'єкта виконання судового акта, законністю виконавчого провадження. Вважаємо, що зазначені принципи та декларації слід санкціонувати нормами законодавчих актів, визначивши запропонованими правовими нормами межі діяльності стосовно виконання судових рішень.

Таким чином, проведеним дослідженням суб'єктів цивільного чи господарського процесу на стадії виконання ухвали суду проаналізовано загальні, а також спеціальні підстави виникнення прав і обов'язків суб'єктів виконання ухвали суду, визначено зміст правосуб'єктності учасників цивільного процесу на стадії виконання ухвали, встановлено суб'єктний склад правовідносин на стадії виконання ухвал суду у цивільному чи господарському процесі, запропоновано класифікацію суб'єктів виконання ухвал, визначено шляхи реформування системи виконання судових актів в Україні.

Література:

1. Виконання рішень Європейського суду з прав людини: Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 26 січня 2011 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: Міжнародна конвенція від 4 листопада 1950. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Гаврік Р.О. Законна сила судових рішень у цивільних справах : автореф. дис ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 20 с.
4. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 22 с.
5. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні : дис. канд. юрид. наук. Львів, 2012. 244 с.
6. Мельник Я. Я. Цивільні процесуальні обов'язки сторін. *Університетські наукові записки*. 2012. Вип.3. С.135-144. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unza>



7. Верба О. Б. Вирішення судом питань про розшук боржника або дитини, як реалізація функції попереднього захисту на стадії виконавчого провадження. *Юриспруденція: теорія і практика*. 2009. Вип. 12 (62). С. 21–28.
8. Лукіна І.М. Цивільна процесуальна відповідальність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2011. 21 с.
9. Зайчук О.В. Теорія держави і права : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
10. Перепелиця А. І. Організаційно-правові засади діяльності державної виконавчої служби в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2005. 19 с.
11. Вінциславська М.В. Суб'єкти виконавчого процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
12. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Верба О. Б. Доктринальне визначення правової природи виконавчого провадження в Україні. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва в Україні : економіко-правове забезпечення» (м. Львів, 13–14 грудня 2007 р.)*; відп. ред. д.е.н., проф. О. Є. Кузьмін. Львів : НВФ «Українські технології», 2007. 364 с. С. 52–57.
15. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Заворотько П. П., Штефан М.Й. Судове виконання. Київ: Видавництво Київського університету, 1967. 263 с.
17. Підопригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 512 с.
18. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Щербак С. В. Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про визнання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: Науково-практичний коментар. Київ: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2008. 1172 с.

References:

1. Vykonannya rishen' Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny: Rezolyutsiya Parlament's'koyi Asambleyi Rady Yevropy vid 26 sichnya 2011 roku. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny ta osnovopolozhnykh svobod: Mizhnarodna konventsiya vid 4 lystopada 1950. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Havrik R.O. (2011) Zakonna syla sudovykh rishen' u tsyvil'nykh spravakh [Legal force of court decisions in civil cases: autoref. thesis] : avtoref. dys ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2011. 20 s. [in Ukrainian].
4. Shcherbak S.V. (2002) Administratyvno-pravove rehulyuvannya vykonavchoho provadzhennya v Ukrayiny [Administrative and legal regulation of executive proceedings in Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2002. 22 s. [in Ukrainian].
5. Verba-Sydor O. B. (2012) Pravosub'yektnist' sudu u vykonavchomu provadzhenni [Legal personality of the court in executive proceedings]: dys. kand. yuryd. nauk. L'viv, 2012. 244 s. [in Ukrainian].
6. Mel'nyk YA. YA. (2012) Tsyvil'ni protsesual'ni obov'yazky storin. Universytet's'ki naukovi zapysky [Civil procedural obligations of the parties. University scientific notes]. 2012. Vyp.3. S.135-144. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unza> [in Ukrainian].



7. Verba O. B. (2009) Vyrishennya sudom pytan' pro rozshuk borzhnyka abo dytyny, yak realizatsiya funktsiyi poperedn'oho zakhystu na stadiyi vykonavchoho provadzhennya [The court's resolution of issues related to the search for a debtor or a child, as the implementation of the function of preliminary protection at the stage of executive proceedings]. Yurysprudentsiya: teoriya i praktyka. 2009. Vyp. 12 (62). S. 21–28. [in Ukrainian].
8. Lukina I.M. (2011) Tsyvil'na protsesual'na vidpoval'nist' [Civil procedural liability: autoref. thesis]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2011. 21 s. [in Ukrainian].
9. Zaychuk O.V. (2006) Teoriya derzhavy i prava [Theory of the state and law]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. 688 s. [in Ukrainian].
10. Perepelytsya A. I. (2005) Orhanizatsiyno-pravovi zasady diyal'nosti derzhavnoyi vykonavchoyi sluzhby v Ukraini [Organizational and legal principles of the state executive service in Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Irpin', 2005. 19 s. [in Ukrainian].
11. Vintsylav's'ka M.V. (2014) Sub'yekty vykonavchoho protsesu [Subjects of the executive process]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2014. 20 s. [in Ukrainian].
12. Pro vykonavche provadzhennya: Zakon Ukrainy vid 2 chervnya 2016 roku. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
13. Tsyvil'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18 bereznya 2004 roku zi zminamy ta dopovnennyamy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
14. Verba O. B. (2007) Doktrynal'ne vyznachennya pravovoyi pryrody vykonavchoho provadzhennya v Ukraini [Doctrinal definition of the legal nature of executive proceedings in Ukraine]. Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Rozvytok pidpryyemnytstva v Ukraini : ekonomiko-pravove zabezpechennya» (m. L'viv, 13–14 hrudnya 2007 r.) ; vidp. red. d.e.n., prof. O. YE. Kuz'min. L'viv : NVF "Ukrayins'ki tekhnolohiyi", 2007. 364 s. S. 52–57. [in Ukrainian].
15. Hospodars'kyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 6 lystopada 1991 roku zi zminamy ta dopovnennyamy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
16. Zavorot'ko P. P., Shtefan M.Y. Sudove vykonannya [Judicial enforcement]. Kyiv: Vydavnytstvo Kyyivs'koho universytetu, 1967. 263 s. [in Ukrainian].
17. Pidopyhora O.A., Kharytonov YE.O. Ryms'ke pravo [Roman law]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003. 512 s. [in Ukrainian].
18. Fursa S. YA., Fursa YE. I., Shcherbak S. V. Zakony Ukrainy «Pro derzhavnu vykonavchu sluzhbu», «Pro vykonavche provadzhennya», «Pro vyznannya rishen' ta zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny» [Laws of Ukraine "On State Executive Service", "On Executive Proceedings", "On Recognition of Decisions and Application of Practice of the European Court of Human Rights"]: Naukovo-praktychnyy komentar. Kyiv: Vydavets' Fursa S. YA.: KNT, 2008. 1172 s. [in Ukrainian].